תוכן העניינים

דבר המכללה האקדמית אשקלון 11
דבר עורך "דור לדור" 12
ד"ר מתתיהו דגן – קווים לדמותו ולפעלו 13
רשימת פרסומיו של מתתיהו דגן 17

מבוא 21

פרק ראשון: התמודדות מערכת החינוך עם אוכלוסיות תת־משיגות 27
א. הגישה הציבורית והרשמית 27
ב. השלכות הבעיות החינוכיות והכלכליות על תוחלת ורמת החיים של האוכלוסיות החלשות 28
ג. מי הם התלמידים טעוני הטיפוח? 29
ד. החיפוש אחר פתרונות בספרות המחקר במערב 36
ה. גישות יסוד לסיבות קיומו של פער חברתי־עדתי בהקשר למונח "טעוני טיפוח" 38
ו. אסטרטגיות מדיניות הננקטות במערב לטיפול בתלמידים טעוני טיפוח 42
ז. ההתפתחויות במדיניות הטיפוח 44
ח. גישות ותפיסות בסיסיות מכשילות 51
הדאגה מתהליך השרשרת 53

פרק שני: כוונת טובות ומילכוד אידיאולוגי 57
מבוא 57
א. הגדרות סטיגמטיות 58
ב. שיוך הבעיה של טעוני הטיפוח לבעיות המיעוטים במדינות המערב ... 59
ג. הגדרת שוני תרבותי כשוני אינטלקטואלי 60
ד. קביעת מדיניות הטיפוח מנקודת מוצא שגויה 60
ה. המיקוד בתוספת המשאבים כמכשול לקידום האוכלוסייה החלשה 62
ו. מדיניות של אימוץ תכניות טיפוח ללא בקרה והערכה 70
ז. מדיניות של עמעום מטרות והצבת יעדים רבים 73
ח. העדר תרבות של ציפיות חיוביות 74
ט. חינוך על־יסודי לקוי 75

י. תעשיית ההסללה והלגיטימציה של תהליכי המיון 80
יא. נזקי ההקבצות 81
יב. הטיפול בילדי העולים בעשור הראשון למדינה 88
יג. הפגיעה רבת השנים של החינוך הטכנולוגי בתלמידים משכבות סוציו־אקונומיות נמוכות 89
יד. השפעת התרבות הפסיכולוגית על תעשיית התיוג 104
טו. אחידות בתכניות הטיפוח המבטיחה קיפאון בהישגים 114
טז. הגורם הדתי ותרומתו לבעיית טעוני הטיפוח 116
יז. קשיים בנגישות להשכלה גבוהה 119
יח. אי־יציבות וחוסר רציפות בצמרת משרד החינוך 122
יט. אי־קידומו של המחקר והעיון האקדמי 124
כ. מיתוסים נפוצים על תלמידים חלשים, הבולמים חשיבה חדשנית ויצירתית 128

פרק שלישי: מקומם של עובדי ההוראה בקביעת המדיניות החינוכית ובעיצוב עמדות ערכיות כלפי סיכוייהם וכישוריהם של תלמידים חלשים . . . 135
מבוא 135
א. עיצוב היחסים בין מורים לתלמידים בשכבות חברתיות שונות 136
ב. דימויו של התלמיד טעון הטיפוח בעיני המורה 139
ג. עדכון ממצאי המחקר 142
1. שיעור טעוני הטיפוח בבית הספר או בכיתה 143
2. הגדרת התלמיד טעון הטיפוח 144
3. תכונות התלמיד טעון הטיפוח 146
4. כיצד מסבירים את הבעיות החינוכיות? 147
5. עמדות והערכות כלפי מאפייניהם של תלמידים טעוני טיפוח 148
6. הערכות וציפיות של עובדי ההוראה מתלמידיהם 149
7. רמת האמון בתלמידים טעוני טיפוח 150
8. ההיבט העדתי 154
9. חלקם של ההורים כגורמים משפיעים בקידום של התלמידים טעוני הטיפוח 156
10. הגישות המוצעות לטיפול בתלמידים טעוני טיפוח 158
11. השפעתן של עמדות וציפיות 161
12. מדיניות המיון והתיוג בבתי הספר כביטוי להערכת פוטנציאל של התלמידים 164
13. מקומו והשפעתו של החינוך הטכנולוגי בתעשיית תיוג התלמידים . 166
14. מידת האמון של צוותי החינוך בהשפעת המוסד החינוכי על הישגי תלמידיו 168

15. קשרים שגויים בין הערכת רמת הידע לרמת היכולת הלימודית . . . 169
16. "קואליציה" מתפלגת של דעות בקרב קבוצות המשנה 172
סיכום: המפתח בידי המורה והשקפותיו המקדמיות 173

פרק רביעי: הבחירה בין מודלים בעיצוב מדיניות חינוכית ודפוסי הוראה כלפי תלמידים טעוני טיפוח 175
מבוא 175
א. מודל הוראה על־פי "מה שחסר" לתלמיד 177
ב. מודל המבוסס על תפיסת השוויון האינטלקטואלי 181
ג. דרכי המעבר מדפוס הוראה אחד לדפוס האחר 188

פרק חמישי: שינוי בקונספציה ותפנית באופרציות: מסקנות והמלצות 191
א. אסטרטגיות ותהליכים חדשים 191
ב. מעבר מאוריינטציה של מיון תלמידים לאוריינטציה של טיפול בהם . . 194
ג. טיפוח מגמת השוויון והמצוינות בו בזמן 195
ד. אסטרטגיה של הצבת טיפוח הקריאה בראש מקצועות ההוראה 203
ה. שינוי המדיניות בשימוש במבחני האינטליגציה 205
ו. התאמה לרוח החינוך הפוסט־מודרני 207
ז. הפעלת שיטות הוראה חלופיות 208
ח. טיפול מושכל בנושא האינטגרציה בבתי הספר המקיפים 208
ט. העדפה תקציבית והסברתית לתכניות טיפוח מצליחות 210
י. מתן חופש בחירה להורים 213
יא. הרחבת הזדמנויות להשכלה גבוהה 214
יב. הפעלת אמצעים מנהליים ליישום המדיניות החדשה 216
יג. עידוד המחקר הישראלי ופיתוח חדשנות מחקרית 218

אחרית דבר 221

ביבליוגרפיה 223